

Hanny Demeersseman (leiding en eindredactie), **Piet Vermeer** (eindredactie), **Roy Pheiffer**, **Fred Pheiffer**, **Anneli Terre Blanche** en **Sief Veltkamp-Visser** (redactie). *Kramers woordenboek Zuid-Afrikaans–Nederlands Nederlands–Zuid-Afrikaans*. 2000. 414 pp. ISBN 90-6882-378-7. Amsterdam: Elsevier. Prijs HFL16,90.¹

Woordenboeken die van het Afrikaans naar het Nederlands vertalen of omgekeerd, zijn schaars en beperkt van omvang. Verder richten zij zich bij voorkeur op die woorden waar een vertaling nodig is. De "woordenboeken" waar ik op doel, hebben daarom vaak iets weg van idiotica. Hiermee sluiten ze aan bij de verklarende woordenlijsten bij edities van Afrikaanse en Nederlandse literatuur in Nederland–Vlaanderen resp. Zuid-Afrika.

Het wordt dus langzamerhand tijd voor een echt woordenboek Afrikaans–Nederlands Nederlands–Afrikaans (van welke omvang dan ook) — te meer omdat er voor Afrikaans–Nederlands alleen nog maar antiquarisch gezocht kan worden: de twee edities van Bloem et al. dateren van 1947 en 1960, terwijl Asbeek Brusse alweer van 1983 is. Ook de *Lekkerleeslys* van Nothnagel (1990) is moeilijk te vinden. De beschikbaarheid van het Nederlands–Afrikaanse woordenboek van Dekker (1990) en van het taalgidsje van Veltkamp-Visser (1992) met de daarin bevatte thematische woordenlijstjes steekt hier gunstig bij af.

Nu is dan afgelopen jaar in de reeks kleine tweetalige Kramers-woordenboeken van Elsevier een deeltje Afrikaans verschenen: ruim 30 000 ingangen groot (voor beide afdelingen samen), met bij sommige ingangen wat uitdrukkingen en gezegdes en met een grammaticaatje van het Afrikaans. Het is een product voor de Nederlandstalige markt. De gebruikte metataal is dus Nederlands.

Hoewel dit laatste verkoop in Zuid-Afrika niet in de weg hoeft te staan, zou dat wel kunnen gelden voor de discutabele beslissing om het Afrikaans in dit boek consequent met *Zuid-Afrikaans* aan te duiden, wat in Zuid-Afrika voor sommigen aanstootgevend zou kunnen zijn en wat daar in ieder geval bevreemding zal wekken.

In Nederland en Vlaanderen ligt dit anders: daar zeggen nog steeds velen (ook jongeren) *Zuid-Afrikaans* — soms in vrije variatie met *Afrikaans*. En dat hangt weer samen met het feit dat het Nederlandse adjectief *Afrikaans* nooit zijn oorspronkelijke betekenis, 'van/uit Afrika', is kwijtgeraakt, zodat het ietwat bizarre Afrikaanse prefix *Afrika-* 'van/uit Afrika' geen plaatsje in het Nederlands heeft kunnen verwerven (afgezien van wat recente na-aperij onder in het Afrikaans geïnteresseerden). De uitgever kon dus kiezen uit twee homonieme adjectieven–taalnamen: *Afrikaans* en *Zuid-Afrikaans*. Door de conservatieve, tegen de trend ingaande keus voor de oudere, volksere benaming blijven we internationaal nog wat langer uit de pas lopen. Het woordenboekje zelf doet hier natuurlijk niet aan mee, al valt op dat men ndl. *Afrikaans* wel, maar ndl. *Zuid-Afrikaans* niet als homoniem behandelt. Dat is jammer, want het bij Neder-

landstaligen levende lekenidee dat het Afrikaans overal elders ter wereld natuurlijk ook naar Zuid-Afrika vernoemd is, kan niet vaak genoeg worden tegengesproken.

De redactie van dit woordenboek lijkt te bestaan uit drie Zuid-Afrikanen (Roy Pheiffer, Fred Pheiffer, Anneli Terre Blanche) en één Nederlandse (Sief Veltkamp-Visser). Aangezien de laatste, naar zij mij verteld heeft, alleen verantwoordelijk was voor het Afrikaanse grammaticaatje (pp. 409-414), lijken we te maken te hebben met een geheel Zuid-Afrikaanse redactie, met een Nederlandstalige eindredactie boven c.q. naast zich. Dit roept de vraag op welke onderdelen de redactie voor haar rekening heeft genomen: het deel Nederlands-Afrikaans, het deel Afrikaans-Nederlands of allebei?

Normaal gesproken is de redactie bij een bidirectioneel woordenboek (soms via subredacties) voor beide delen verantwoordelijk, maar een en ander geeft mij aanleiding om te denken dat de Zuid-Afrikaanse redactie het deel Nederlands-Afrikaans heeft aangeleverd, op grond waarvan door semi-automatische omkering het Afrikaans-Nederlandse deel gegenereerd is, dat — zoals dat gaat — vervolgens handmatig bewerkt moest worden. Bij dit laatste is de redactie vermoedelijk maar sporadisch betrokken geweest, al moet ze wel nog een aantal extra Afrikaanse woorden hebben aangeleverd, die echter niet (allemaal) door omkering weer in het Nederlands-Afrikaanse deel terecht zijn gekomen.

Een woordenboek Afrikaans voor de Nederlandstalige markt dient m.i. — of het nu uni- of bidirectioneel is — aan het volgende verlanglijstje te voldoen: (a) Een goede behandeling van de Afrikaanse voornaamwoorden en andere functiewoorden is gewenst, (b) Idem voor belangrijke "on-Nederlandse" Afrikaanse inhoudswoorden, waaronder (c) plant- en diernamen en (d) landschapnamen.

Aan (a) en (b) kan makkelijk voldaan worden, al is, afgezien van het geval van de voornaamwoorden, geen volledigheid of ideale keus te verwachten — en zeker niet in een klein woordenboek. Dit geldt eens te meer voor de deelverzamelingen (c) en (d).

Daarnaast dienen in een woordenboek Afrikaans voor Nederlandstaligen m.i. ook de volgende vorm-gerelateerde kwesties aan de orde te komen: (e) Afrikaanse variabele werkwoord-stammen zoals *sterf* / *sterwe* (voor het modernste Afrikaans misschien minder van belang), (f) Afrikaanse adjectieven met "on-Nederlandse" flexionele vormvariatie: *oud*, *lank*, *jonk*, *nuut*, (g) een indicatie per Afrikaans adjectief of en hoe het flechteert, en (h) een duidelijke markering van die paar Afrikaanse werkwoorden die qua scheidbaarheid niet met het Nederlands overeenkomen (m.n. *óorkom* 'overkómen' en het niet-scheidbare *hardloop* 'rennen'). Voor het overige zou er geminimaliseerd kunnen worden op de voor Nederlandstaligen toch overbodige informatie over het gebruik van het prefix *ge-*, al zou bij variatie zoals in (*ge*)*probeer* 'geprobeerd' informatie gewenst zijn. En tenslotte zou gewenst zijn: (i) een indicatie per Afrikaans tel-

baar naamwoord over de gebruikte meervoudsvorm, al kan ook hier geminimaliseerd worden.

Nu moeten we van een zakwoordenboekje, dat eigenlijk uit twee woordenboekjes van elk minder dan 200 bladzijden bestaat (Afrikaans–Nederlands: pp. 11-209, Nederlands–Afrikaans: pp. 213-408), niet al te veel verwachten, maar (f), (g), (h) en (i) en de voornaamwoorden horen er toch goed uit te komen. De rest is afhankelijk van lexicografische keuzes.

Hoe komt nu het Kramers-woordenboek (Zuid-)Afrikaans–Nederlands Nederlands–(Zuid-)Afrikaans (voortaan KWANNA) bij eerste inspectie op ons over? Hier doet zich onmiddellijk een verschil voor tussen het Afrikaans–Nederlandse en het Nederlands–Afrikaanse deel van KWANNA: het Nederlands–Afrikaanse deel lijkt verzorgd; je vindt meer annotatie, meer vertalingen per woord, contexten, betekenisnuances, enz. dan in het Afrikaans–Nederlandse deel. Bij een sterkte–zwakte-analyse aan de hand van (a) t.m. (i) in combinatie met dom bladerwerk treden er echter nog andere verschillen aan het licht.

Wat betreft de pronomina doet het Nederlands–Afrikaanse deel het redelijk tot goed, waarbij voor het Nederlands zelfs onderscheid wordt gemaakt tussen *zich* met een derde-persoons-antecedent en *zich* met *u* als antecedent, aangezien dat in het Afrikaans verschil maakt. Maar het valt op dat de vrije possessieven (*myne, joune*, enz.) niet behandeld worden en dat de korte reflexief *zich* van de derde persoon alleen maar met afr. *hom/haar/hulle-self* vertaald wordt en niet ook met *hom/haar/hulle* — terwijl er in het boekje voldoende inherent reflexieve werkwoorden genoemd worden. Verder staat er iets onduidelijks in het lemma voor ndl. *wie* (waarvoor zie onder). Een bevreemdende fout tenslotte is "**mijn** [...] *bez vnw myne*". Gelukkig wordt geen enkel ander bezittelijk voornaamwoord vertaald met de corresponderende vrije possessief. — Het Afrikaans–Nederlandse deel daarentegen doet het duidelijk slechter dan het Nederlands–Afrikaanse deel, met een aantal onnodige fouten, waarover later meer.

Wat betreft specifiek Afrikaanse inhoudswoorden (inclusief adverbia) scoort het Nederlands–Afrikaanse deel m.i. gemiddeld, terwijl ik bij de vertaling van Nederlandse inhoudswoorden betrekkelijk weinig fouten gevonden heb. Zo is de steensoort *mergel* vertaald met het Afrikaanse ww. *uitmergel*. Dit lijkt een toevallige vergissing, terwijl "**val** *zn* [...] sondeval [...]" op een Engels interface zou kunnen duiden. Maar ik heb daarvoor geen bevestiging kunnen vinden, zodat ook dit toeval kan zijn. Idem voor "**heen** *heen*; daarnatoe, soontoe; [...]", waar had moeten staan "[...] *er~* daarnatoe, soontoe; [...]". Alles bij elkaar maakt het Nederlands–Afrikaanse deel ook op dit punt een zorgvuldige indruk: zorgvuldig, dus weinig fouten. — Het Afrikaans–Nederlandse deel daarentegen krijgt op het punt van de inhoudswoorden bij mij een gemengde ontvangst. Het goede van het Afrikaanse deel is dat er allerlei woorden zijn opgenomen (feitelijk denk ik: achteraf toegevoegd) die ik in het Nederlands–Afrikaanse deel niet hebben kunnen traceren, zoals: "**piekel** *sjouwen*", "**pamper-**

lang vertroetelen, vleien, flikflooiën", "**tjaila** na het werk naar huis toe gaan", "**mamparra** domkop", "**maltrap** wildebras", enz. Het slechte van het Afrikaanse deel is echter dat het vol met fouten staat, waarover hieronder meer.

Overigens moet hier nog bij opgemerkt worden dat KWANNA als geheel op het punt van plant- en diernamen niet hoog scoort, wat jammer is voor de toerist die dit boekje mee naar Zuid-Afrika wil nemen. Qua landschapswor- den doet KWANNA het beter, al ontbreken van deze toch betrekkelijk kleine set nog woorden als *krans* en *spruit*. Verder blijkt dat de kwestie van de Afri- kaanse variabele werkwoord-stammen KWANNA niet echt interesseert, maar dat is niet vreemd gezien de teruggang van de sjwa-varianten die bezig lijkt te zijn.

Wat betreft flexionele en andere vormelijke informatie kan ik kort zijn. Dit hoort in het Afrikaans-Nederlandse deel van KWANNA te staan maar het staat er niet: geen informatie over adjectivale verbuiging, meervoudsvorming of (minder belangrijk) participia; geen indicatie dat "**oorkom** overkómen; óver- komen; [...]" in beide betekenissen een scheidbaar werkwoord is; geen indicatie dat "**hardloop** hollen, rennen" een niet-scheidbare samenstelling is. Op het punt van de oppositie attributief *ou*, *jong*, *lang* en *nuwe* vs. predicatief *oud*, *jonk*, *lank* en *nuut* daarentegen zijn beide delen van KWANNA opmerkelijk eens- gezind: het adjectief *ou* ontbreekt, de overige vormen worden genoemd. Maar alleen in het Nederlands-Afrikaanse deel worden de vormen als attributief resp. predicatief geïdentificeerd. Dit is een van de redenen waarom het Neder- lands-Afrikaanse deel zorgvuldiger overkomt dan het Afrikaans-Nederlandse deel.

Er is dus een kwalitatief verschil tussen de beide delen van KWANNA, in het voordeel van het Nederlands-Afrikaanse deel. Wat voor fouten vinden we echter in het Afrikaans-Nederlandse deel en waar komen die vandaan? Laat ik met de tweede vraag beginnen.

M.i. is de ruwe basis voor het Afrikaans-Nederlandse deel gegenereerd door semi-automatische omkering van het door de Zuid-Afrikaanse redactie aangeleverde Nederlands-Afrikaanse deel. Deze lexicografische basis moest vervolgens handmatig bewerkt worden en daarbij is nogal wat misgegaan. Gezien de aard van veel fouten lijkt het me verder onwaarschijnlijk dat de redactie daar veel bemoeienis mee heeft gehad. Wel moet de redactie nog extra woorden hebben aangeleverd, zoals ik boven al betoogd heb. En mogelijk zijn sommige toevoegsels weer in het Nederlands-Afrikaanse deel geïncorporeerd.

Evidentie voor mijn hypothese haal ik uit de vele fouten en eigenaar- digheden die ik in het Afrikaans-Nederlandse deel heb aangetroffen, al is niet elke fout daarvoor bruikbaar. Zo is de weerspiegeling van de foute vertaling van ndl. *val* (zie boven) in het foute lemma "**sondeval** val" zonder bewijskracht. Er moet meer aan de hand zijn om van een omkeerfout te kunnen spreken. Mogelijk betere evidentie is het foute lemma "**myne** bez *vnw* mijn" in combinatie met het lemma "**my** me, mij", waarin de vertaling *mijn* (bez. vnw.)

ontbreekt. Deze combinatie van fouten is bij een Afrikaanstalige redacteur dermate onwaarschijnlijk, dat eerder aan het resultaat van semi-automatische omkering te denken valt. Alleen: ook de fout in het Nederlands–Afrikaanse lemma "**mijn** [...] *bez vnuw myne*" is dermate vreemd dat er misschien aan hele andere scenario's gedacht moet worden.²

Het zal bij dit alles niet verbazen dat ook de overige genoemde fouten van het Nederlands–Afrikaanse deel in het Afrikaans–Nederlandse deel terugkomen, en wel op zo'n manier dat aan (semi-)automatische omkering gedacht moet worden. Ten eerste: het bij eerste blik onmiddellijk dubieuze lemma "**uitmergel** *zn mergel; ww slopen (m.b.t. ziekte)*", dat uit de omkering van twee Nederlands–Afrikaanse lemmata voortkomt, is keurig geannoteerd maar de vertaling is blijkbaar niet in twijfel getrokken. Ten tweede, bij ontstentenis van lemmata voor ndl. *ernaartoe* en *daarnaartoe* kon het kleine foutje in het lemma *heen* leiden tot de foutieve Afrikaans–Nederlandse lemmata "**daarnatoe** *heen*" en "**soontoe** *heen*". De fout is zo evident dat een Afrikaanstalige redacteur dit bij controle zou hebben opgemerkt.

Maar er is meer aan de hand. Door de omkering zijn ook geheel nieuwe fouten ontstaan. Een verontrustend verschijnsel is dat allerlei Afrikaanse woorden van categorie en betekenis veranderd zijn. Zo is het naamwoord *tye* een voorzetsel geworden blijkens "**tye** *onder*", terwijl het "adjectief" *dikbek* blijkens "**dikbek** *pruilen, mokken*" een werkwoord geworden is. De corresponderende Nederlands–Afrikaanse lemmata zijn: "**onder** *onder; tydens, ten tye van*", "**mokken** *dikbek/nukkerig/nors wees*" en "**pruilen** *pruil, dikbek wees*". Het gebruikte omkeerprogramma focust blijkbaar op hoofdwoorden, en dan vooral op naamwoorden en adjectieven, wat zonder goede handmatige correctie tot rampen leidt, zoals ook waargenomen kan worden bij afr. "**kontant** *ww verzilveren; [...]*", dat is afgeleid uit ndl. "**verzilveren** [...]" in *kontant omsit*".

Gelukig zijn zulk soort fouten niet altijd aan de aandacht ontsnapt blijkens de Afrikaanse lemmata *nukkerig* en *nors*. En ook bij naamwoorden, die als onderdeel van werkwoordelijke uitdrukkingen door het omkeerprogramma makkelijk tot werkwoorden kunnen worden, is wel ingegrepen. Maar toch zijn er een paar onwaarschijnlijke fouten blijven zitten. Zo hebben de Nederlands–Afrikaanse lemma's "**informereren** *onoverg ww inligting vra, navraag doen; [...]*" en "**vragen** *vra [...]*" geleid tot Afrikaanse lemma's als de volgende: "**inligting** *zn inlichtingen, informatie; ww informeren naar*" en "**navraag** *zn navraag; ww vragen, informeren*". Vergelijk ook het Afrikaanse lemma "**hand** *zn hand; ww verhandelen; afslaan; afzetten*". De lezer moge zelf bedenken waar die drie werkwoorden *hand* vandaan zouden kunnen komen.

Overigens zijn er ook zwakheden van een minder erge soort die zich uit het gebruik van een omkeerprogramma laten verklaren. Zo wordt: afr. *hiernatoe* archaisch vertaald met 'herwaarts'. Dit komt doordat *herwaarts* wel een ingang heeft in het Nederlandse deel maar *hiernaartoe* niet. (Wat overigens een zwakte van het Nederlands–Afrikaanse deel is.) Verder worden gewone Afrikaanse woorden soms niet met "hetzelfde" Nederlandse woord vertaald maar met een

semi-equivalent. Vgl. "**honend** sarcastisch" en "**smalend** sarcastisch". Dit is door omkering afgeleid uit het Nederlands–Afrikaanse lemma "**sarcastisch** sarkasties; smalend, honend", dat niet gesecondeerd wordt door ingangen voor ndl. *honend* of *smalend*.

Hiermee heb ik een groot aantal typen fouten uit het Afrikaans–Nederlandse deel van KWANNA behandeld maar één type is nog niet aan bod geweest: de fouten bij de voornaamwoorden (vgl. boven). Ook hier heeft het omkeerprogramma een rol gespeeld.

Om te beginnen zijn er een drietal lemmata die zelfs een Nederlandstalige zouden moeten bevreemden: "**jou** *pers vnw* zich; jou; [...]", "**jouself** zich" en "**uself** zich". De laatste twee lemmata gaan via omkering terug op het volgende Nederlands–Afrikaanse lemma: "zich (*wederk vnw 3^e pers*) homself, haarself, hulleself; (2^e pers beleefdheidsvorm) sig *vero*, jouself, uself". Dit lemma geeft keurig aan dat het Nederlandse geïndexeerde paar *u ~ zich* in het Afrikaans vertaald moet worden met *ju ~ jou(self)* of *u ~ u(self)*. (M.i. is *-self* hier niet verplicht.) Deze grammatische informatie is bij de omkering blijkbaar verloren gegaan, zodat we nu twee nogal onzinnige lemmata hebben. Dit verklaart echter nog niet "**jou** *pers vnw* zich; jou [...]". Vanwaar "zich"? Dit heeft het omkeerprogramma waarschijnlijk afgeleid uit de vertaling van Nederlandse inherent reflexieve werkwoorden, zoals bijv. "**bevinden**: *zich ~ jou bevind*". Maar zonder grammatische aantekening is de vertaaloptie *zich* voor afr. *jou* hoogst onprecies.

Dit probleempje haalt het echter niet bij de problemen met het lemma voor het Afrikaanse pronominale element *wat*, dat op een aantal lemmata in het Nederlands–Afrikaanse deel teruggaat. Hier moest er wel handmatig aangevuld worden en daarbij is het een en ander misgegaan, mede omdat de redacteuren in het Nederlands–Afrikaanse deel hun explicaties soms wat kort hebben gehouden en omdat bepaalde informatie niet is meegenomen. Het bedoelde lemma nu ziet er als volgt uit: "**wat** *vr vnw* wat, waar; *aanw vnw* datgene; *betr vnw* wat; wie (met antecedent); welk".

Hier zitten allerlei fouten in. De bewering dat Afrikaans vragend *wat* ook *waar* zou kunnen betekenen komt waarschijnlijk voort uit slecht lezen van het volgende Nederlands–Afrikaanse lemma: "**waar** [...] *vrag vnw* waar? [...] *betr vnw* wat, waar". Dit verklaart tevens waarom in het lemma voor afr. *wat* sub "betr vnw" de optie *waar* ontbreekt. Dat ook de opties *die* en *dat* ontbreken moet onachtzaamheid van de bewerk(s) zijn geweest of een bug in het omkeerprogramma, want het Afrikaans–Nederlandse deel geeft deze voornaamwoorden met hun Afrikaanse vertaling *wat*.

De geheimzinnige optie "wie (met antecedent)" danken we echter aan nauwkeurige lezing van het volgende Nederlands–Afrikaanse lemma: "**wie** *vrag vnw* wie; *betr vnw* (met antecedent) wat, (sonder [sic] antecedent) wie; [...]". Aangezien de redactie op de plek van de puntjes met voorbeelden van afr. *wie se* en *aan wie* (met antecedent) aan komt zetten, bedoelt ze dus niet ndl.

wiens en *aan wie*. Ik houd het maar op het moderne gebruik van *wie* bij menselijk antecedent als in *de man wie ...* — m.i. onnodig, maar ook niet fout. Wel fout daarentegen is "*aanw vnw datgene*". Dit is te wijten aan een ommissie in het Nederlands–Afrikaanse lemma "**datgene** (dit) wat". Hoewel ook voor een Nederlandstalige duidelijk hoort te zijn dat hier eigenlijk "**datgene** ~ *dat, wat* (dit) wat" moet staan, is er klakkeloos overgenomen, terwijl het lemma "**het-geen** dit wat, wat" (dat elders wel verwerkt is) de bewerker(s) toch had kunnen waarschuwen.

Hoe had dit lemma er dan wel uit moeten zien? Wel ongeveer zo: "**wat** *vrag vnw wat; betr vnw die, dat; waar* (met afgesplitst vz); *welk(e); wat* (met ingesloten antecedent)", en dan kan nog worden toegevoegd: "*waar* (met ingesloten antecedent en afgesplitst vz); *voegw dat* (in bepaalde constructies)".

Tot zover de analyse van de fouten. De vraag is nu wat we hiermee aanmoeten.

Ik heb eerder gesteld dat we van een zakwoordenboekje als KWANNA niet al te veel moeten verwachten, maar mijn opsomming van fouten en zwakheden kan de indruk gewekt hebben dat ik van het tegendeel uitga.

Dat is echter niet het geval. Ik heb het boekje redelijk welwillend aan de hand van mijn lexicografische verlanglijstje geanalyseerd en daarbij heb ik lichte verschillen geconstateerd tussen het Afrikaans–Nederlandse en het Nederlands–Afrikaanse deel. De daarop volgende analyse van de fouten en zwakheden in het Afrikaans–Nederlandse deel heeft de bedoeling om te laten zien dat KWANNA eigenlijk uit twee producten bestaat. Ten eerste het Nederlands–Afrikaanse deel, dat redelijk "af" is, met wat foutjes en zwakheden. Dit kan op voor een verbeterde tweede editie, waarin dan tevens de aan het Afrikaans–Nederlandse deel toegevoegde woorden verwerkt kunnen worden. Daarnaast staat het Afrikaans–Nederlandse deel. Veel lemmata daarvan zijn natuurlijk in orde en een positief punt vormen de toegevoegde woorden. Maar naar mijn mening is dit te mechanisch samengesteld en zijn er teveel fouten blijven zitten, terwijl er bij de pronomina sprake is van onvoldoende deskundigheid. Dit deel had nooit zo de markt op gemogen en het zal voor een volgende editie volledig door de redactie of een andere groep deskundigen gereviseerd moeten worden, waarbij dan tevens enige flexionele informatie e.d. zou kunnen worden toegevoegd. Daarna is het wachten op een groter woordenboek.

Voetnoten

1. Voor een eerdere bespreking, geschreven voor algemeen publiek, zie Den Besten (2000).
2. Misschien is *myne* net als *joune* 'die/dat van jou, (predicatief) van jou' achteraf toegevoegd. Een Nederlandstalige kan dan de vertaling 'van mij' (vgl. het lemma van "**joune** van jou") "verbeterd" hebben, waarna *myne* als vertaling is toegevoegd aan het lemma van ndl. *mijn*. Dit zou betekenen dat de correcte vertaling *my* als enige van de bezittelijke voornaamwoor-

den in het Nederlands–Afrikaanse deel ontbrak en dus de invoeging van *myne* mogelijk maakte. Maar zo'n omissiefoutje is denkbaar.

Verwijzingen

- Asbeek Brusse, C.E.** 1983. *Afrikaans–Nederlandse woordenlijst*. Amsterdam: Nederlands-Zuidafrikaanse Vereniging.
- Besten, H. den.** 2000. Een zakwoordenboekje Afrikaans. (Bespreking van Hanny Demeersseman et al. *Kramers woordenboek Zuid-Afrikaans–Nederlands Nederlands–Zuid-Afrikaans*. 2000. Amsterdam: Elsevier.) *Zuid-Afrika* 77: 98.
- Bloem, H., J.H. Broekman, F.J. Snijman en F.J. du Toit Spies.** 1947. *Beknopt Afrikaans–Nederlands woordenboek*. Samengesteld in opdracht van de Nederlandsch-Zuidafrikaansche Vereeniging te Amsterdam. Amsterdam: De Bussy.
- Bloem, H., J.H. Broekman, F.J. Snijman en F.J. du Toit Spies.** 1960². *Beknopte Afrikaans–Nederlandse woordenlijst*. Tweede herziene en uitgebreide druk door J.M. Tillema-de Vries. Uitgegeven onder auspiciën van de Nederlands Zuidafrikaanse Vereniging. Amsterdam: De Bussy/'s-Gravenhage: Van Stockum.
- Dekker, L.** 1990. *Nederlands–Afrikaanse woerdeboek*. Saamgestel deur ...; met medewerking van P.C. Paardekooper. Pretoria: Van Schaik.
- Nothnagel, A.** 1990. [*Lekkerleeslys*] *Afrikaans–Nederlandse woordenlijst*. Den Haag: in eigen beheer. (Latere drukken: Hoogezand: Stubeg.)
- Veltkamp-Visser, Sief.** 1992. *Afrikaans op reis: taalgids voor de Nederlandssprekende toerist in Zuid-Afrika*. Amsterdam: NZAV; Amsterdam: SAI (en latere drukken).

Hans den Besten
 Algemene Taalwetenschap
 Universiteit van Amsterdam
 Amsterdam
 Nederland
 (h.den.besten@hum.uva.nl)